

sîrbe, ucrainene, chiar dacă trăsăturile lui fonetice nu ne permit datarea lui cu aproximație (termenul *ab quo* și *ad quem*) și identificarea sursei dialectale.

O altă problemă, asupra căreia trebuie să ne oprim, poate fi formulată astfel: În ce măsură putem compara izoglozele împrumuturilor vechi sud-slave (slavo-bulgare) din limba română cu granițele răspîndirii triburilor sud-slave răsăritene pe teritoriul Daciei? În ce măsură izoglozele împrumuturilor mai noi din bulgară, sîrbo-croată, ucraineană se apropie de granițele răspîndirii populațiilor respective pe teritoriul Romîniei, din evul mediu timpuriu pînă astăzi? Fără îndoială că aici trebuie să ținem seama de ceea ce în geografia lingvistică se numește *iradierea* sau *expansiunea* cuvintelor, răspîndirea lor din anumite centre în direcții diferite, într-un timp mai mult sau mai puțin îndelungat, în funcție de anumite condiții cultural-istorice și economice¹. În același timp, nu se poate face o identificare mecanică a răspîndirii celor mei vechi împrumuturi sud-slave în limba română cu teritoriul pe care s-au așezat triburile slave de sud în secolele VI—XI, întrucît se știe că pe teritoriul actualei Romînie au avut loc mișcări ale populației romînești, legate în primul rînd de transhumanță și de stabilirea în anumite regiuni la un moment dat a unor populații agricole. Cu toate acestea, însemnătatea răspîndirii geografice a împrumuturilor slave nu poate fi minimalizată, deoarece un studiu complex istoric, lingvistic și geografic ne poate duce la stabilirea celui mai vechi strat lexical slav în limba romînă.

Astăzi este un fapt îndeobște recunoscut că aceste cuvinte prezintă trăsăturile fonetice ale dialectelor bulgare din epoca slavă veche (bulgară veche, pînă în sec. XI) și bulgară medie timpurie (sec. XII): 'a, < *ē; un (um) < *q (dar și in, im < *q — tratament ceva mai nou); in < *e; i < *y; trat, tiat, tr'at, ti'at (< trēt, tiēt) < *tort, *toit, *tert, *teit; št, žd < *tj, *kt', *dj. De regulă, aceste cuvinte sînt răspîndite pe întreg teritoriul limbii romîne, dar, fiind seama de cele spuse mai sus, nu putem trage concluzia implicită că triburile sud-slave răsăritene au fost răspîndite pe întreg acest teritoriu pînă la asimilarea lor completă de către populația romanică (sec. XI—XII). Datele toponimice istorice slavo-romîne, studiate cu mult discernămint într-o serie de articole ale acad. E. Petrovici², dovedesc că toponimice și hidronimice slave prezentînd trăsături fonetice bulgare — št, žd, 'a, in, im, precum și trat, tiat etc. (acestea din urmă nu sînt numai bulgărești, ci și sîrbocroate și ceho-slovice) — se întîlnesc numai în Muntenia, Oltenia, Dobrogea, sudul Moldovei, sudul și sud-vestul Transilvaniei, estul Banatului, poate și în Transilvania de nord-vest (unde nu întîlnim însă toponimice cu reflexe ale grupurilor *tj, *kt', *dj). Acad. E. Petrovici face o demarcație netă între toponimicele slave propriu-zise (create de slavi) și cele care au putut fi create de romîni pe baza unor apelative și nume de persoane de origine slavă în limba romînă (Dealul, Peștera, Dumbrava, Lunca etc.). Evident, teoretic se poate admite că unele din acestea au fost create de populația slavă, mai ales în acele cazuri în care formații asemănătoare se întîlnesc și în țările slave (de ev. Slatina, în

¹ Această idee a fost subliniată în primul rînd de unul dintre creatorii geografiei lingvistice, J. Gilliéron; vezi Iorgu Iordan, *Linguistica romanică*, București, 1962, p. 157 și urm. Cf., de asemenea, O. N. Trubaciov, *Лингвистическая география и этимологические исследования*, „Вопросы языкознания”, 1959, nr. 1, p. 19.

² Cf. „Cercetări de lingvistică”, II, p. 23 și urm.; Rsl, I, p. 9 și urm.; *Contributions onomastiques...*, București, 1958, p. 33 și urm.; Rsl IV, p. 41 și urm., VI, p. 5 și urm.; SCL, X, 1959, nr. 3, p. 399.